

Ny GC-väg och VA-ledning i Grödinge

Arkeologisk utredning

Riksten 1:14, Snäckstavig 3:110, Svalsta 2:1 och Viad 1:2 m.fl.
Grödinge socken
Botkyrka kommun
Stockholms län
Södermanland

Britta Kihlstedt

Ny GC-väg och VA-ledning i Grödinge

Arkeologisk utredning

Riksten 1:14, Snäckstavik 3:110, Svalsta 2:1 och Viad 1:2 m.fl.
Grödinge socken
Botkyrka kommun
Stockholms län
Södermanland

Britta Kihlstedt

Denna rapport har framställts av ett företag
vars miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001
av Svensk Certifiering Norden AB.

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2018

Omslag: Schaktning inom den nyupptäckta boplatsen vid Grödinge kyrka (objekt 11).
Foto Henrik Runeson.

Foto Britta Kihlstedt om inget annat anges.

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande 663398.

ISBN 978-91-7453-593-8

Tryck: JustNu, Västerås 2018

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Syfte och metod	6
Natur- och kulturmiljö	6
Tidigare arkeologiska undersökningar	7
Utredningsresultat	8
Fornlämningar	10
Övriga kulturhistoriska lämningar	12
Övriga objekt	13
Referenser	14
Internet	14
Litteratur	14
Tekniska och administrativa uppgifter	15
Bilagor	16
Bilaga 1. Objektsbeskrivningar	16
Bilaga 2. Schakt- och anläggningsbeskrivningar	23

Figur 1. Den ursprungliga sträckningens läge (etapp 1) markerat med ljusblått, justerat läge (etapp 2) markerat med mörkblått. Utdrag ur digitala Terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en arkeologisk utredning inför planerad gång- och cykelväg samt förläggning av VA-ledning längs väg 225, väg 569 och väg 570 i Grödinge socken, Botkyrka kommun, söder om Stockholm (figur 1). Syftet med utredningen var att klargöra om fornlämningar kommer att beröras av arbetsföretaget. Projekteringen av ledningssträckan har delvis pågått parallellt med den arkeologiska utredningen och flera ändringar av sträckningen har gjorts under arbetets gång.

Sammantaget har tjugo objekt konstaterats ligga inom de olika sträckningar som varit aktuella under arbetets gång. Fem av dessa utgör *fornlämningar*, varav tre upptäckts inom ramen för utredningen. Fornlämningarna består av ett vägmärke (milstolpe), en torplämning, ett gravfält och två boplatser. *Fornlämningar är skyddade enligt lag och inga ingrepp i dessa får göras utan tillstånd från länsstyrelsen.*

Fyra objekt är så kallade *övriga kulturhistoriska lämningar (ÖKL)*, det vill säga de har inte det lagskydd som fornlämningar har, men kan ändå ha ett visst kulturhistoriskt värde. Det rör sig om en stenbro, en färdväg, en byggnad som tidigare varit en vägkrog, en lägenhetsbebyggelse (backstuga) och två stensättningsliknande lämningar. Huvuddelen av dessa berörs inte av den nuvarande sträckningen.

Nio av objekten utgör varken fornlämningar eller kulturhistoriska lämningar, de benämns *ej fornlämning* nedan. Det rör sig huvudsakligen om terränglägen, där fornlämningar misstänktes förekomma, men där så inte var fallet.

Slutligen finns två objekt som benämns *möjlig fornlämning* – ett terrängläge som inte utredningsgrävts och ett område där det finns uppgift om en torplämning, men inga synliga lämningar på platsen. Dessa har inte utretts vidare eftersom de inte kommer att beröras av den aktuella sträckningen.

Bakgrund

År 2016 arbetade Botkyrka kommun med projektering av en planerad gång- och cykelväg samt en VA-ledning som skulle förläggas längs väg 225 och väg 569, mellan Vårsta och Eldtomta, samt längs väg 570 mellan Bullstakorset och Kagghamra tomtområde. Intill sträckningen finns flera registrerade lämningar, varav en del är av oklar karaktär. Eftersom det fanns risk för att ytterligare lämningar kunde finnas inom området fattade länsstyrelsen beslut om att en arkeologisk utredning enligt 2 kap. 11 § i Kulturmiljölagen (KML) skulle utföras för att klargöra fornlämningsbilden.

Den fortsatta projekteringen av sträckningen har pågått parallellt med den arkeologiska utredningen varför förutsättningarna ändrats under arbetets gång. Den ursprungligen planerade cykelvägen har utgått ur projektet, vilket påverkat dragningen av VA-ledningen i vissa delar. Exempelvis är inte längre dragningen längs befintlig cykelväg norr om väg 225 öster om Vårsta längre aktuell. Smärre förändringar har även skett inom flera andra delar av sträckningen.

Utredningen har därför genomförts i flera omgångar, där den inledande fältinventeringen utfördes under sommaren 2016 inom den ursprungligen planerade sträckningen. En andra utredningsetapp innehållande utredningsgrävning genomfördes ett år senare, under våren 2017, men då bara inom den södra delen där den reviderade ledningssträckningen då var klar. Under hösten 2017 har så även den norra delen genomgått en andra utredningsetapp. I föreliggande rapport redovisas resultatet av samtliga etapper.

Vid utredningens andra etapp hösten 2017 framkom en boplats (objekt 20, se nedan) inom ledningssträckningens södra del. Denna undersöktes arkeologiskt redan senare samma år och lämningarna inom sträckningen är alltså nu undersökta och borttagna (Hartzell 2017). Utanför den planerade sträckningen kvarligg dock fornlämningen.

Syfte och metod

Det övergripande syftet med utredningen har varit att klarlägga om det finns fornlämningar inom utredningsområdet som tidigare inte varit kända. Syftet var också att fastställa antikvarisk status hos tidigare registrerade lämningar där bedömningen varit osäker.

Utredningen var uppdelad i två etapper där den första etappen omfattade dels kart- och arkivstudier, dels terränginventering. *Kart- och arkivstudien* innefattade en kontroll av strandlinjekartor, topografiska- och jordartskartor samt historiska lantmäteriakter. Dessutom gjordes en genomgång av det digitala fornlämningsregistret (FMIS) liksom en översiktlig kontroll av arkeologiska rapporter och relevant kulturhistorisk litteratur.

Därefter *terränginventerades* sträckningen inom en bredd av 15 meter på ena eller båda sidor av vägen i enlighet med länsstyrelsens förfrågningsunderlag, det vill säga inom den ursprungliga sträckningen för GC-väg och VA-ledning. Vid inventeringen noterades fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar samt terränglägen där fornlämningar misstänktes kunna finnas under mark ("boplatslägen"). Dessutom gjordes en kontroll och bedömning av tidigare registrerade lämningars status.

Inom ramen för den andra utredningsetappen genomfördes utredningsgrävning av lämningar med oklar status, främst boplatslägen, genom att sökschakt upptogs med maskin. Schakten återfylldes efter dokumentation. Avsikten var också att i detta skede genomföra en fördjupad arkivstudie av bebyggelseämningar vars tillkomsttid var osäker, men eftersom dessa objekt har utgått efter ändringar av ledningssträckningen blev detta inte aktuellt.

Inmätning har gjorts med hjälp av handhållen GPS, övrig dokumentation har bestått av digital fotografering och beskrivning. Inga fynd har tillvaratagits.

Natur- och kulturmiljö

Utredningsområdet löper genom ett småkuperat sprickdalslandskap med skogklädda höjdparter och mellanliggande sedimentfyllda dalgångar som ofta är uppodlade. Den planerade ledningssträckningen följer de befintliga vägarna som löper i kanten av dalbottnarna, på nivåer kring 10–25 meter över havet. Dessa dalstråk har under förhistorisk tid utgjort havsvikar som skurit långt in i landet och som successivt avsnörts från havet och bildat långsträckta sjöar. Mer höglänta marker finns främst i den norra delen, där de skogklädda höjdparterna i utredningsområdets omgivning når upp mot 70 meter över havet. Här finns även områden med sandiga isälvsavlagringar i sluttningarna ner från bergskrönen mot Malmsjön, Getryggen och Kvarnsjön. Även söder om Kvarnsjön finns sandiga partier på höjden vid Grödinge kyrka och längs stranden av den forna Kyrksjön vid Marieberg. I områdets mellersta och södra del löper sträckningen huvudsakligen i övergången mellan höjdparternas moränslänter och dalgångarnas postglaciala leror (figur 2). Längst i söder dominerar glacialera i de öppna markerna.

Figur 2. I utredningsområdets mellersta del löper den planerade ledningssträckningen längs väg 569, här söder om Grödinge kyrka. Vägen följer landskapets former och följer övergången mellan äldre odlingsmark och de låglänta markerna i den forna Kyrksjön. Foto från nordöst.

Sträckningen löper genom fornlämningsrika områden. I den norra delen märks särskilt ett stort antal boplatser från äldre och yngre stenålder. I sträckningens mellersta och södra delar dominerar istället lämningar från brons- och järnålder, bland annat i form av talrika, varierade järnåldersgravfält. Längs den forna havsviken in mot nuvarande Malmsjön finns också flera fornborgar i strategiska lägen på bergskrönen. Att området har en bebyggelsekontinuitet från förhistorisk tid och framåt indikeras av att de många byarna med skriftliga belägg från medeltid också har intilliggande gravfält från järnålder. Flera av bytomterna avhystes i samband med den omfattande säteribildningen på 1600-talet och är idag övergivna. Av de säterier som bildades har Marieberg haft det mest omfattande jordinnehavet.

Väg 569 som följsamt löper genom landskapet följer i princip den äldre landsvägens sträckning. Detta har utgjort det centrala kommunikationsstråket genom bygden under lång tid och intill vägen ligger inte bara kyrkan och församlingshemmet, utan även flera äldre byggnader med bevarade funktioner som Olberga skola, Eldtomta lanthandel och den tidigare vägkrogen Tyskbotten med anor från 1600-talet.

Större delen av utredningsområdet ligger inom riksintresseområdet Grödinge (AB14) och flera miljöer har pekats ut i kommunens kulturmiljöprogram som av kulturhistoriskt värde.

Tidigare arkeologiska undersökningar

Flera av stenåldersboplatserna i sträckningens norra del har blivit helt eller delvis undersökta, bland annat i samband med byggandet av järnvägen ”Grödingebanan” (se rapporter Grödinge line, Södertörn). Hit hör den cirka 5 000 år gamla boplatser vid Kyrkorp (Grödinge 447:1) som ligger omedelbart intill sträckningen där denna passerar mellan sjön Getryggen och Kvarnsjön. Strax norr om Kyrkorp ligger den samtida Korsnäs-boplatser (Grödinge 447:1) som är en av länets mest innehållsrika stenåldersboplatser. Boplatserna har delundersökts i flera omgångar (Fornander 2011 och där anförd litteratur) och de dumphögar som finns på platsen har också under flera år sällats varvid en stor mängd fynd tillvaratagits (se t.ex. Broström m.fl. 2013). I den delen av boplatserna som ligger närmast väg 569 har även keramik från stridsyxekulturen, en grav från förromersk järnålder och två härdar påträffats (Grödinge 624:1 och 625:1–2, se Werthwein 2002).

Vid Grödinge kyrka passerar sträckningen ett stort järnåldersgravfält (Grödinge 70:1) som ligger intill Grödinge församlingshem. Smärre undersökningar har gjorts av gravfältet – dels på 1930-talet (Westin 1944), dels på 1990-talet (Andersson 1998). Strax söder om utredningssträckningen östligaste del gränsar den mot ett område vid Kagghamra tomtområde som tidigare har utretts av Arkeologistik AB. Vid utredningen framkom två tidigare okända fornlämningar – en boplats och ett område med fossil åkermark (Andersson 2014). I övrigt har flera mindre schaktningsövervakningar och utredningar utförts i närbelägna områden, men inget som direkt berör sträckningen.

Utredningsresultat

Nedan redovisas samtliga objekt som noterats inom ramen för utredningens olika etapper, alltså även de objekt som inte längre berörs av den planerade ledningssträckningen.

Sammantaget har tjugio objekt konstaterats ligga inom de olika sträckningar som varit aktuella under arbetets gång (tabell 1, figur 3). Fem av dessa utgör *fornlämningar*, varav tre upptäckts inom ramen för utredningen och fyra är så kallade *övriga kulturhistoriska lämningar*, det vill säga de har inte det lagskydd som fornlämningar har men kan ändå ha ett visst kulturhistoriskt värde.

Nio av objekten utgör varken fornlämningar eller kulturhistoriska lämningar, de benämns *ej fornlämning* nedan. Det rör sig huvudsakligen om terränglägen, där fornlämningar misstänktes förekomma, men där så inte var fallet. Slutligen finns två objekt som benämns *möjlig fornlämning* – ett terrängläge som inte utredningsgrävts och ett område där det finns uppgift om en torplämning. Här återstår alltså frågetecken om platsernas status, men eftersom dessa områden inte berörs av den aktuella sträckningen har det inte varit motiverat att utreda dem vidare.

Tabell 1. Samtliga objekt inom utredningsområdet (jfr figur 4). Observera att eventuella vidare antikvariska åtgärder endast utgör förslag och att det bara är länsstyrelsen som kan fatta beslut om dessa.

Objekt	Typ	Status	Åtgärdsförslag	Kommentar
1 /Grödinge 239:1	Vägmärke	Fornlämning	Undviks.	Berörs ej.
2	Boplatsläge	Möjlig fornlämning	(Utredningsgrävning)	Berörs ej.
3 /Grödinge 384:1	Stenbro	ÖKL	Undviks.	Berörs ej.
4	Röjningsröse	Ej fornlämning	Ingen åtgärd.	Anmäls inte till FMIS. Berörs ej
5	Färdväg, vägbank	ÖKL	Ingen åtgärd.	Berörs ej.
6	Boplatsläge	Ej fornlämning	Ingen ytterligare åtgärd.	Utredningsgrävt 2017.
7	Lägenhetsbebyggelse	Fornlämning	Ingen ytterligare åtgärd.	Utredningsgrävt 2017.
8	Grop	Ej forn-/kulturlämning	Ingen åtgärd.	Anmäls inte till FMIS. Berörs ej.
9	Lägenhetsbebyggelse	Uppgift om/möjlig fornlämning	(Arkivstudie/utredningsgrävning)	Berörs ej.
10	Gravfält	Fornlämning	(Undviks alt. förundersökning)	Berörs ej.
11	Boplatsläge	Fornlämning	Förundersökning.	Utredningsgrävt 2017.
12	Boplatsläge	Ej fornlämning	Ingen ytterligare åtgärd.	Utredningsgrävt 2017.
13/ Grödinge 98:1	Byggnad, annan	ÖKL	Undviks.	Berörs ej.
14	Lägenhetsbebyggelse	ÖKL	Ingen åtgärd.	Berörs ej.
15	Boplatsläge	Ej fornlämning	Ingen ytterligare åtgärd.	Utredningsgrävt 2017.
16	Boplatsläge	Ej fornlämning	Ingen ytterligare åtgärd.	Utredningsgrävt 2017.
17–18	Röjningsrösen	Ej fornlämningar	Ingen åtgärd. Anmäls ej till FMIS.	
19/Grödinge 132:1	Stensättningsliknande lämningar	ÖKL	Ingen åtgärd.	
20	Boplatsläge	Fornlämning	Ingen ytterligare åtgärd.	Undersökt 2017.

Figur 3. Utredningsområdet och samtliga objekt markerade på digitala Terrängkartan. Skala 1: 30 000.

Fornlämningar

De fem fornlämningarna består av ett vägmärke, ett gravfält, två nyupptäckta förhistoriska boplatser och en tidigare oregistrerad torplämning.

Objekt 1/Grödinge 239:1. Vägmärke

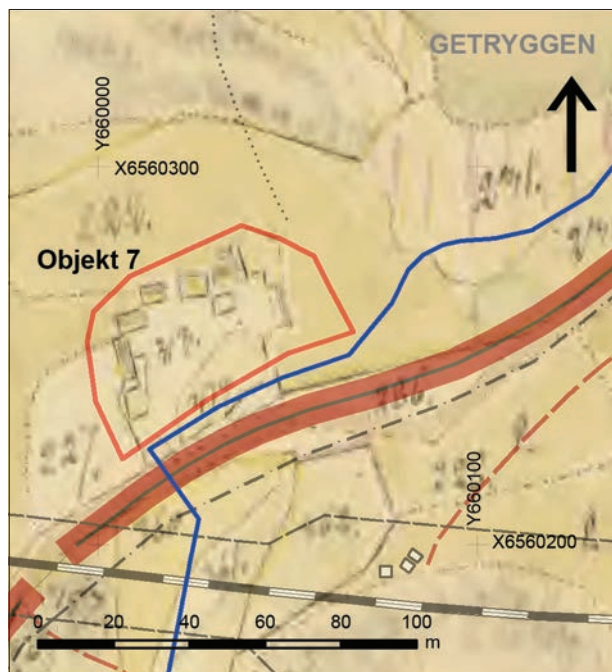
Vägmärket, en milstolpe, står idag i vägs slänten norr om cykelvägen som går parallellt med väg 225, sydöst om Vårsta (figur 4). Framför milstolpen finns en gjuten cementvägg som stabiliserar slänten där stolpen står. Milstolpen får inte skadas av eventuella arbeten i dess närhet, den får heller inte flyttas utan länsstyrelsens tillstånd. Med den nu aktuella ledningsdragningen kommer den dock inte att beröras.

Figur 4. Milstolpen Objekt 1/Grödinge 239:1 står norr om väg 225, sydöst om Vårsta. Foto från söder.

Objekt 7. Lägenhetsbebyggelse

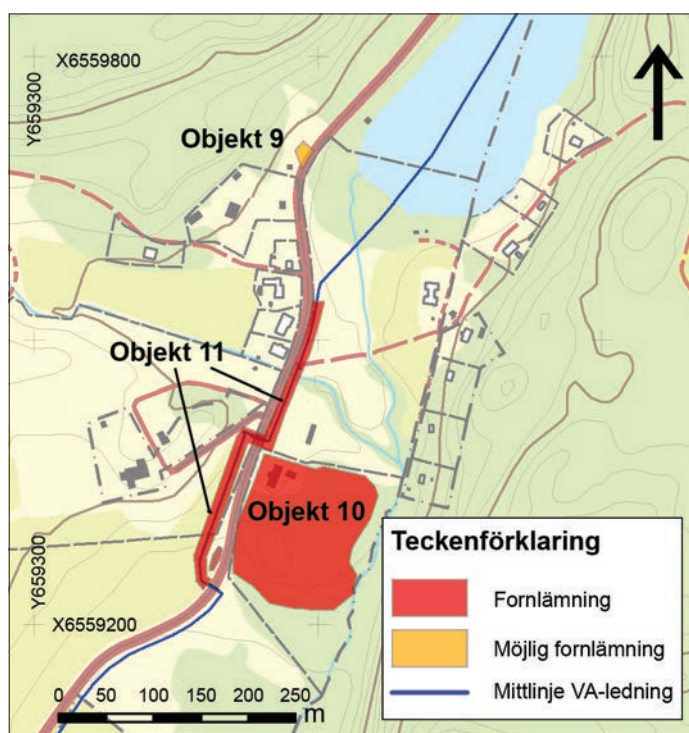
Där Grödingebanans järnvägsbro passerar väg 569 har det tidigare legat ett torp, Kyrk-torp. Enligt Grödinge hembygdsförenings "Grödingekarta" med tillhörande register har Kyrk-torp legat under Svalsta mellan 1689 och 2004. Kyrk-torp återfinns på en laga-skifteskarta över Marieberg från 1840 (LMS A34-26:1) och det är torptomtens läge och utbredning vid denna tid som fått ligga till grund för markeringen på karta (figur 5). Torpet avhystes inför byggnationen av järnvägen och någon bebyggelse finns inte längre kvar. Detta, tillsammans med bebyggelsens höga ålder, gör att platsen klassas som fornlämning. Idag är området bevuxet med höga örter, brännässlor och snår, varför det inte går att avgöra omfattningen av bevarade lämningar. VA-ledningen skulle beröra tomtens södra del, varför fyra sökschakt upptogs här för att kontrollera förekomsten av bevarade lämningar. Inga bevarade lämningar fanns inom exploateringsområdet. Inga spår efter bebyggelsen påträffades inom exploateringsområdet.

Figur 5. Lägenhetsbebyggelsen vid Kyrkatorp på karta från 1840 med väg och järnväg från digitala Fastighetskartan. Blå markering avser den planerade ledningsdragningens mittlinje, röd markering avser fornlämningsens avgränsning efter utredning. Skala 1:2 000.

Objekt 10/Grödinge 70:1 och Objekt 11. Gravfält och boplatz

Den kanske besvärligaste passagen är höjdstråket vid Grödinge kyrka där sträckningen passerar gravfältet objekt 10/Grödinge 70:1 (figur 6). Gravfältet, som innehåller ett sextiotal gravar, kommer inte direkt att beröras av aktuell sträckning, men vid utredningsgrävning framkom boplatzlämningar (objekt 11), både norr och väster om gravfältet. Lämningarna utgörs bland annat av gropar, stolp- och störhål samt en härd. Boplatzen är inte daterad, men härrör sannolikt från brons- eller järnålder. Anläggningarna ligger ställvis glest, men hela området har markerats som en fornlämning – avgränsningen utanför sträckningen, åt öster och väster, är oklar.

Figur 6. Området vid Grödinge kyrka med den nyupptäckta boplatzen objekt 11 intill gravfältet objekt 10/Grödinge 70:1. I norr syns också objekt 9, plats för lägenhetsbebyggelse (Marietorp). Utdrag ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:8 000.

Objekt 20/Grödinge 783. Boplats

Sydväst om Sibble, på samma höjdstråk som en tidigare registrerad övergiven lägenhetsbebyggelse efter Storgårdsbacken/Backen (Grödinge 319:1) framkom boplatslämningar i form av härdar, gropar och stolphål vid utredningsgrävning väster om vägen. Fornlämningen genomgick senare under 2017 en arkeologisk delundersökning varvid ytterligare boplatsanläggningar framkom och enstaka fynd av keramik, bränd lera och bränt ben tillvaratogs (Hartzell 2017). Lämningarna daterades till romersk järnålder–vendeltid, det vill säga cirka 250–590 e.Kr. (kal 1 sigma). Fornlämningen är alltså undersökt och borttagen inom den del som berörs av den planerade ledningssträckningen.

Övriga kulturhistoriska lämningar

Fem objekt utgörs av övriga kulturhistoriska lämningar. Merparten av dessa är registrerade sedan tidigare och flera av dem har koppling till den äldre landsvägen. Inget av objekten berörs direkt av den nu aktuella ledningssträckningen. Objekt 3/Grödinge 384:1 är en stenbro av kallmurad gråsten, vars ålder inte är klarlagd, belägen nära vägkorset där väg 225 mot Sorunda och 569 mot Grödinge kyrka möts (figur 7). Brons ålder är inte klarlagd.

Figur 7. Stenbron Objekt 3/Grödinge 384:1, vid Smällan. Stenbron utgör en övrig kulturhistorisk lämning. Den ligger inom det ursprungliga utredningsområdet men kommer inte att beröras av exploateringen. Foto från norr.

Söder om det nämnda vägkorset ligger objekt 5 – en äldre, övergiven vägbank, som löper från befintlig väg 569 ner mot låglänt mark nära Malmsjön. Möjligen har den utgjort en äldre körväg/brukningsväg. På grund av dess oklara ålder och funktion bedöms den inte som fornlämning.

Ytterligare en lämning med anknytning till den äldre landsvägen är objekt 13/Grödinge, en byggnad kallad ”Tyskbotten”, vilken varit en vägkrog som tillhört Mariebergs säteri, med anor från 1600-talet. Byggnaden används idag som bostad, men tas upp här eftersom den är registrerad i FMIS sedan tidigare.

Slutligen ska nämnas en husgrund vid Säbylund, söder om väg 570 vilken även den är registrerad i FMIS sedan tidigare (objekt 14/Grödinge 101:1). Huset finns med på häradskartan från 1901–06, men har efter en översiktlig kontroll inte kunnat återfinnas på äldre kartor. Enligt Grödinge hembygdsförenings ”Grödingekarta” med tillhörande register fanns här en backstuga under Marieberg från 1860 till in på 1940-talet. Eftersom bebyggelsen därmed inte kunnat beläggas till före 1850 utgör den inte fornlämning. Eftersom den inte berörs av aktuell ledningssträckning har noggrannare kart- och arkivstudier inte varit motiverade.

Övriga objekt

Sju objekt markerades ursprungligen som möjliga fornlämningar – huvudsakligen utgjordes dessa av terränklägen där förhistoriska boplatzlämningar misstänktes finnas dolda under mark (boplatslägen). Inom fyra av dessa områden framkom inga eller bara glesa och osäkra indikationer som inte motiverar fornlämningsstatus (objekt 6, 12, 15 och 16).

Ytterligare fyra objekt har benämnts ”Ej forn-/kulturlämning” och kommer inte att anmälas till FMIS, de kräver heller inga ytterligare åtgärder (objekt 4, 8, 17 och 18). Att de tagits med i detta sammanhang är enbart för att undvika missförstånd eftersom de utgör lämningar av en typ (gropar, stensamlingar, sentida röjningsrösen) som kan misstas för fornlämningar.

Slutligen ska två objekt nämnas som togs med vid etapp 1 men som inte längre berörs av ledningen varför status är fortsatt oklar – objekt 2 och 9. Det förstnämnda är ett boplatsläge som inte har utredningsgrävts och det andra är den förmodade platsen för en bebyggelselämning (Marietorp), där avsikten var att utföra kompletterande arkivstudier och eventuellt också utredningsgrävning, vilket dock inte blev aktuellt då ledningen flyttades. Det är därför oklart om äldre lämningar finns kvar under mark.

Referenser

Internet

Fornminnesregistret (FMIS):

<http://www.fmis.raa.se/fornsok>

Grödinge line, Södertörn. Rapporter från arkeologiska undersökningar inför byggandet av järnvägen ”Grödingebanan”:

<http://arkeologerna.com/publikationer/ovriga-publikationer/grodinge-line-sodertorn> *

Historiska kartor, Lantmäteriet:

<https://etjanster.lantmateriet.se/historiskakartor>

Lantmäteristyrelsen: Akt LMS A34-26:1. Lagaskifteskarta över Marieberg från 1840.

Rikets allmänna kartverks arkiv: Grödinge J112-67-3. Häradskartan från 1901–06.

Riksintressen för kulturmiljövården. Stockholms län (AB). Riksantikvarieämbetet:

http://www.raa.se/app/uploads/2012/06/AB_riksintressen1.pdf *

Sveriges geologiska undersökning (SGU):

http://apps.sgu.se/kartgenerator/maporder_sn.html

Jordartskarta.

Strandnivåkartor.

* Hämtad 2016-08-20.

Litteratur

- Andersson, K. 2014. *Kagghamra tomtområde*. Arkeologisk utredning för del av fastigheterna Dalsta 4:1, Kagghamra 1:1, Kagghamra 2:1 och Snäckstavik 3:2. Grödinge socken. Botkyrka kommun. Södermanland. Arkeologistik rapport 2014:23.
- Andersson, A., 1998. *Två gravar från äldre järnålder*. Arkeologisk efterundersökning av skadat gravfält RAÄ 70, Svalsta 2:1. Stockholms länsmuseum rapport 1998:2.
- Broström, S-G., Gustavsson, M., Ihrestam, K. & Wikell, R. m.fl. 2013. *Rapport över sällning av schaktbög vid Korsnäsboplatsen (RAÄ 447) i Grödinge s:n*. Botarkrapport 3013-11. Grödinge hembygdsförening.
- Fornander, E. 2011. *Arkeologisk undersökning av RAÄ 447 i Korsnäs, Grödinge socken, Södermanland maj 2010*. Rapporter från Arkeologiska forskningslaboratoriet nr 17.
- Hartzell, L. 2017. *Boplatslämningar i Sibble*. Arkeologisk undersökning. Fornlämning Grödinge 783. Viad 1:2. Grödinge socken. Botkyrka kommun. Stockholms län. Södermanland. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2017:85.
- Mörkfors, G. & Ullén, I. 1988. *Botkyrka. Kulturmiljöinventering. Del I och II av kulturminnesvårdsprogram*. Botkyrka Kultur-Fritid.
- Westin, G.A.E. 1944. *Grödinge. En hembygdsbeskrivning. 1*. Samlad och utgiven av Grödinge Hembygdsförbund.
- Werthwein G., med bidrag av Boije, M. 2002. *Järnåldersgrav på Korsnäs*. Arkeologisk undersökning av RAÄ 447. Grödinge socken. Botkyrka kommun. Södermanland. Stockholms Läns Museum. Rapport 2002:18.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM16013
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	43112-44086-2015, 2016-07-22
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk utredning
<i>Undersökningsperiod:</i>	16 augusti 2016–14 november 2017
<i>Personal:</i>	Britta Kihlstedt (projektledare) Ann Vinberg Lisa Hartzell Henrik Runeson Marie Lundberg
<i>Utredningsområde, yta:</i>	Ca 25 000 m ²
<i>Landskap:</i>	Södermanland
<i>Län:</i>	Stockholm
<i>Kommun:</i>	Botkyrka
<i>Socken:</i>	Grödinge
<i>Fastighet:</i>	Riksten 1:14, Snäckstavik 3:110, Svalsta 2:1 och Viad 1:2 m.fl.
<i>Fornlämning:</i>	–
<i>Ekonomisk karta/Fastighetskarta:</i>	10I 2d, 10I 2c, 10I 1c/65G 6GS, 65G 6FS, 65G 5FN
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Koordinater:</i>	X6554924/Y656972 (UO:s SV hörn)
<i>Höjdsystem:</i>	RH 2000
<i>Inmätningssmetod:</i>	GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Inga dokumentationshandlingar utöver rapporten arkiveras.
<i>Fynd:</i>	Inga fynd har tillvaratagits.

Bilaga 1. Objektsbeskrivningar

Objekt 1/Grödinge 239:1. Vägmarke. Fornlämning

FMIS: Milstolpe. Milstolpe av gråsten, 0,5 m hög, 0,3 m bred vid basen och 0,15 m tjock. Framför milstolpen ligger i slänten en huggen gråsten som sockel, 0,8 × 0,35 m stor och 0,2 m hög. S-sluttande moränmark. Skogsmark ovanför väg.

Kommentar: Milstenen står idag N om cykelväg. Sockeln är sprucken men de två bitarna har lagts i läge intill varandra. Framför milstolpen finns en gjuten cementvägg som stabiliserar slänten. 20 m ö.h. Berörs ej av aktuell ledningssträckning.

Objekt 2. Boplatsläge. Möjlig fornlämning. Berörs ej

425 m längs väg 225. S-sluttning från höjdparti i N ner mot Malmsjön. Grusiga/sandiga isälvs sediment och postglacial finsand. Öppen mark/åker. 20 m ö.h. Berörs ej av aktuell ledningssträckning.

Objekt 3/Grödinge 384:1. Bro. Övrig kulturhistorisk lämning

FMIS: Stenbro, 6 m lång, 5 m bred och 1,5 m hög. Spannet är 3 m långt och 1 m högt. Av huggen kallmurad gråsten, 0,4–1 m stora. Valvet är kilat och har locksten. Räcke med två stolpar i S sida, 0,7 m höga och 0,3 m tjocka. N sidan är delvis raserad.

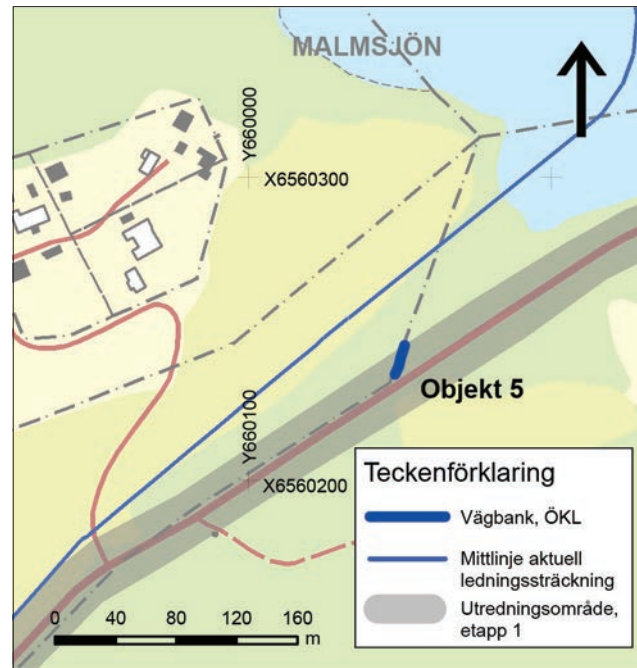
Kommentar: Brons ålder är inte klarlagd. Den leder över en bäck mellan parkeringsplats (tidigare åker) och landsväg. Bron renoverades av kommunen 2015 och är idag avstängd för fordonstrafik men tillgänglig för gående och bedöms därför inte som fornlämning. 15 m ö.h. Berörs ej av aktuell ledningssträckning.

Objekt 4. Röjningsröse. Ej forn-/kulturlämning

2,5 m i diameter och 0,3 m högt. Delvis övertorvat med stenar synliga i ytan (0,15–0,4 m stora med en del större block i V). Skadat i Ö av vägslänt. Svag N-sluttning. Ca 3 m från väg, omedelbart utanför staket till hage. Sannolikt sentida. Anmäls inte till FMIS. Berörs ej av aktuell sträckning.

Objekt 5. Färdväg. Övrig kulturhistorisk lämning

Vägbank, 20 m lång (SV–NÖ) och upp till 1 m hög med en bredd av 6 m vid basen och med ett 2,5 m brett vägplan. Bevuxen med gräs, en del sly och en större al i V kanten. Löper från befintlig väg 569 ner genom N-sluttning mot låglänt mark nära Malmsjön. Skogsmark. Övergiven. 15 m ö.h. Vägen återfinns inte på äldre kartor. Den löper i en ägo gräns, vilken troligen tidigare även utgjort markslagsgräns, och kan ha brukats som markväg/körväg. På grund av dess oklara ålder och funktion bedöms den inte som fornlämning. Berörs ej av aktuell ledningssträckning.

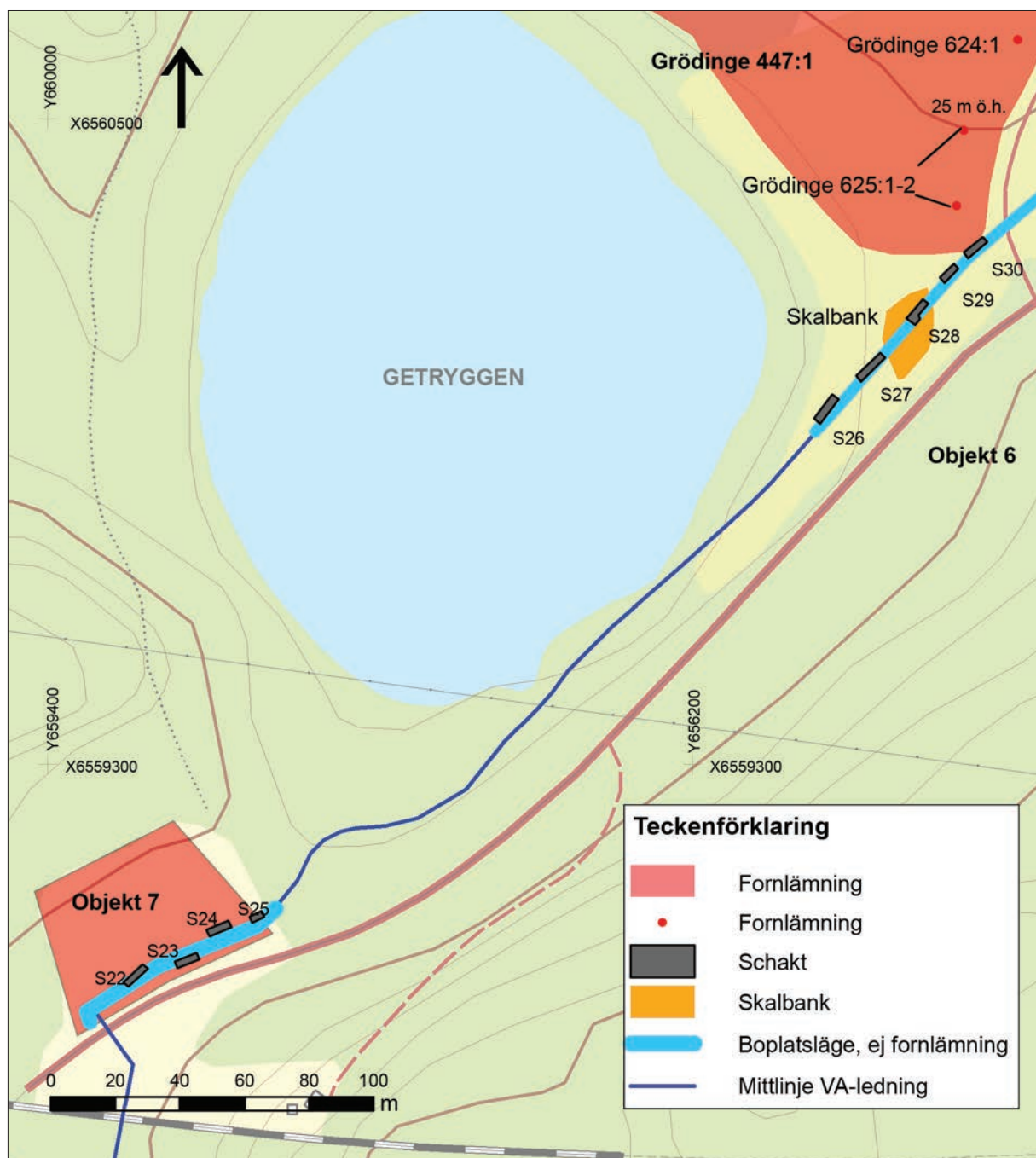
Objekt 5, en vägbank markerad på utdrag ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:5 000.

Objekt 6. Boplatsläge. Möjlig fornlämning

Ett ca 100 m långt parti norr om väg 569. Krön av höjdparti och SV-sluttning ner mot sjön Gettryggen, 15–25 m ö.h. Tidigare åkermark, idag gräsbevuxen, delvis hagmark. Strax N om objekt 6 ligger den stora stenåldersboplatsen vid Korsnäs, Grödinge 447:1. I S delen av boplatsen, och intill sträckningen, ligger också Grödinge 624:1, en flatmarksgrav och Grödinge 625:1–2, två härdar. Fem schakt upptogs vid utredningsgrävning hösten 2017. I ett av schakten observerades ett lager med mycket rikligt innehåll av molluskskal (en skalbank), men ingenting av arkeologiskt intresse påträffades.

Objekt 7. Lägenhetsbebyggelse. Fornlämning

Plats för torpet Kyrkorp. Ingen bebyggelse finns idag på platsen som är bevuxen med höga örter, brännässlor och snår, varför det går inte att avgöra omfattningen av bevarade lämningar. I NV delen finns dock en stenrad/terrasskant, möjligen del av ladugårdsgrund. På platsen finns också kulturväxter som vresros, syren, äppel- och körsbärsträd. Flack, svagt SÖ-sluttande yta nedanför markant höjdparti i N. Omedelbart N om väg 569. 20–25 m ö.h. Kyrkorp återfinns på lagaskifteskarta över Marieberg från 1840 (LMS A34-26:1). Enligt Grödinge hembygdsförenings "Grödingekarta" med tillhörande register har Kyrkorp (Smedstorp, Smedstorp) varit torp under Svalsta mellan 1689 och 2004. Platsen inlagd efter gårdstomten på de äldre kartorna. VA-sträckningen berör områdets södra del, varför fyra sökschakt upptogs här vid utredningsgrävning 2017. Inga lämningar framkom här, varför fornlämningens avgränsning justerats.

Schakt och anläggningar inom objekt 6–7 markerade på utdrag ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:2 000.

Objekt 8. Grop. Ej fornlämning

Rund, 4 m i diameter och ca 1,5 m djup. Själva gropen är 2 m i diameter omgiven av en upp till 0,2 m hög och ca 1 m bred vall. Kanterna är branta och delvis stenskodda. Belägen i nedre del av SÖ-sluttning, omedelbart NV om väg/vägslänt. Skogsmark, barrskog. 20–25 m ö.h. Ca 13 m N om gropen (utanför utredningsområdet) finns en jordkällare och ca 25 m om gropen finns ytterligare en stor grop. Möjligen förvarings-/källargropar som hör till bebyggelse som legat ca 100 m längre söderut (se objekt 9). Berörs ej av aktuell ledningssträckning

Objekt 9. Lägenhetsbebyggelse. Uppgift om

Plats för *Marietorp*, enligt äldre kartor. Inga spår efter bebyggelse återstår på platsen som idag består av en gräsbevuxen, delvis grusad yta, bevuxen med enstaka träd. Ytan närmast vägen förefaller markplanerad. Tidigare odlade ytor (flacka, stenröjda) finns i anslutning till platsen, men äldre åkerformer saknas. Ca 100 m NNV finns två gropar och en jordkällare som möjligen hört till torpet, dessa kan dock också hört till befintlig bebyggelse söder om Marietorp. (Karta: LMS akt A34-26:1, laga skifte, Marieberg 1-2, 1840.) Berörs ej av aktuell ledningssträckning.

Objekt 10/Grödinge 70:1. Gravfält. Fornlämning

FMIS: 150 × 125 m (NNV–SSÖ) Ö om väg 169 samt 25 × 10 m (NNV–SSÖ) Ö om vägen. Bestående av ca 60 fornlämningar, vilka utgörs av ca 47 runda, fyllda stensättningar samt 10 resta stenar. Gravfältet är skadat av ett stort grustag (ca 80 × 60 m) i SV delen. Enligt uppgift ska sten ha bortförts från åkern V om vägen och det ursprungliga antalet gravar kan ha varit större.

Kommentar: Gravfältet har beskrivits av Gunnar Westin i ”Grödingeboken” (1944, s. 42, nr 38). Två av gravarna – en rund och en tresidig stensättning – undersöktes i samband med planeringen för församlingshemmet 1936. Båda beskrivs som praktiskt taget osynliga ovan markytan. Två gravar har också undersökts av Stockholms länsmuseum vid en efterundersökning föranledd av att de skadats vid schaktning för avlopp från församlingshemmet (Andersson 1998).

Objekt 11. Boplats. Fornlämning

330 × 15 m (NNÖ–SSV). Inom området upptogs totalt sexton schakt varav sju innehåller arkeologiska lämningar. Dessa utgörs av en härd, tre gropar, åtta stolphål och ett stөрhål samt en större mörkfärgning/lager. Lämningarna ligger ställvis glest, men hela området har markerats som fornlämning. Lämningarna är inte avgränsade åt Ö och V. Flackt krön och S-sluttning av höjdstråk. 15–20 m ö.h. Hagmark i N och åker i S.

Objekt 12. Boplatsläge. Ej fornlämning

Löper längs 230 m längs Ö sidan av väg 569 förbi Marieberg. Utkanten av höjdstråk i V och låglänt mark ner mot Kyrksjön i Ö. Åkermark, ca 10 m ö.h. På höjden i V ligger Mariebergs säteri och flera gravfält. Tio schakt upptogs i området, inga arkeologiska lämningar påträffades.

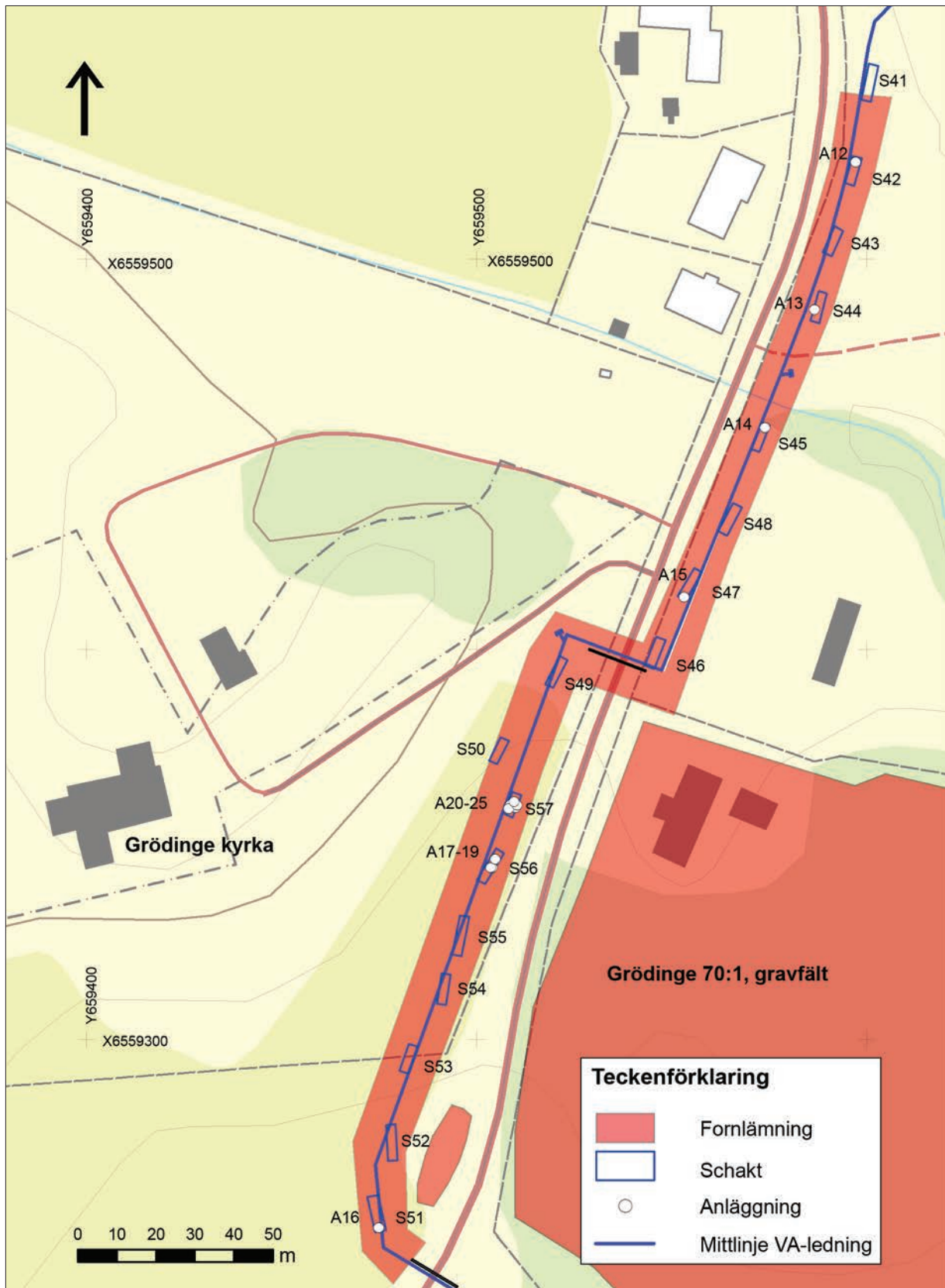
Objekt 13/Grödinge 98:1. Byggnad, annan. Övrig kulturhistorisk lämning

FMIS: Skyltade byggnader. ”Tyskbotten” (tidigare även ”Mariebergskrogen” och ”Wännersborg”). Enligt skylt på platsen en tidigare krogstuga vid vägen mellan Mörkö och Stockholm. Tillhörde Mariebergs säteri under 1600-talet, krogverksamheten upphörde under 1700-talet (Botkyrka kulturmiljöinventering). Används idag som bostad. Berörs ej av sträckningen.

Objekt 14./Grödinge 101:1. Lägenhetsbebyggelse. Övrig kulturhistorisk lämning

FMIS: Plats för Sundbylund. I FMIS beskriven som husgrund, sen tid, ca 5 × 6 m stor med rest av en brandmur i N hörnet. Idag är platsen helt övervuxen med manshöga buskage (*spirea*) och nässlor och svårbesiktigad. En rad med syllstenar kunde lokaliseras, troligen en del av den tidigare beskrivna husgrunden. Närmast plan mark omedelbart NV om markant bergsparti. Igenväxande tomtmark. 15 m ö.h.

Kommentar: Den äldsta kartan huset kunnat återfinnas på är häradskartan från 1901–06. På storskifteskarta från 1775 saknas huset, men det finns åkerytor intill platsen. Enligt Grödinge hembygdsförenings ”Grödingekarta” med tillhörande register fanns här en backstuga under Marieberg från 1860 till in på 1940-talet. Eftersom torpet inte kunnat beläggas till före 1850 kvarstår tills vidare status som övrig kulturhistorisk lämning. Berörs ej av aktuell ledningssträckning.

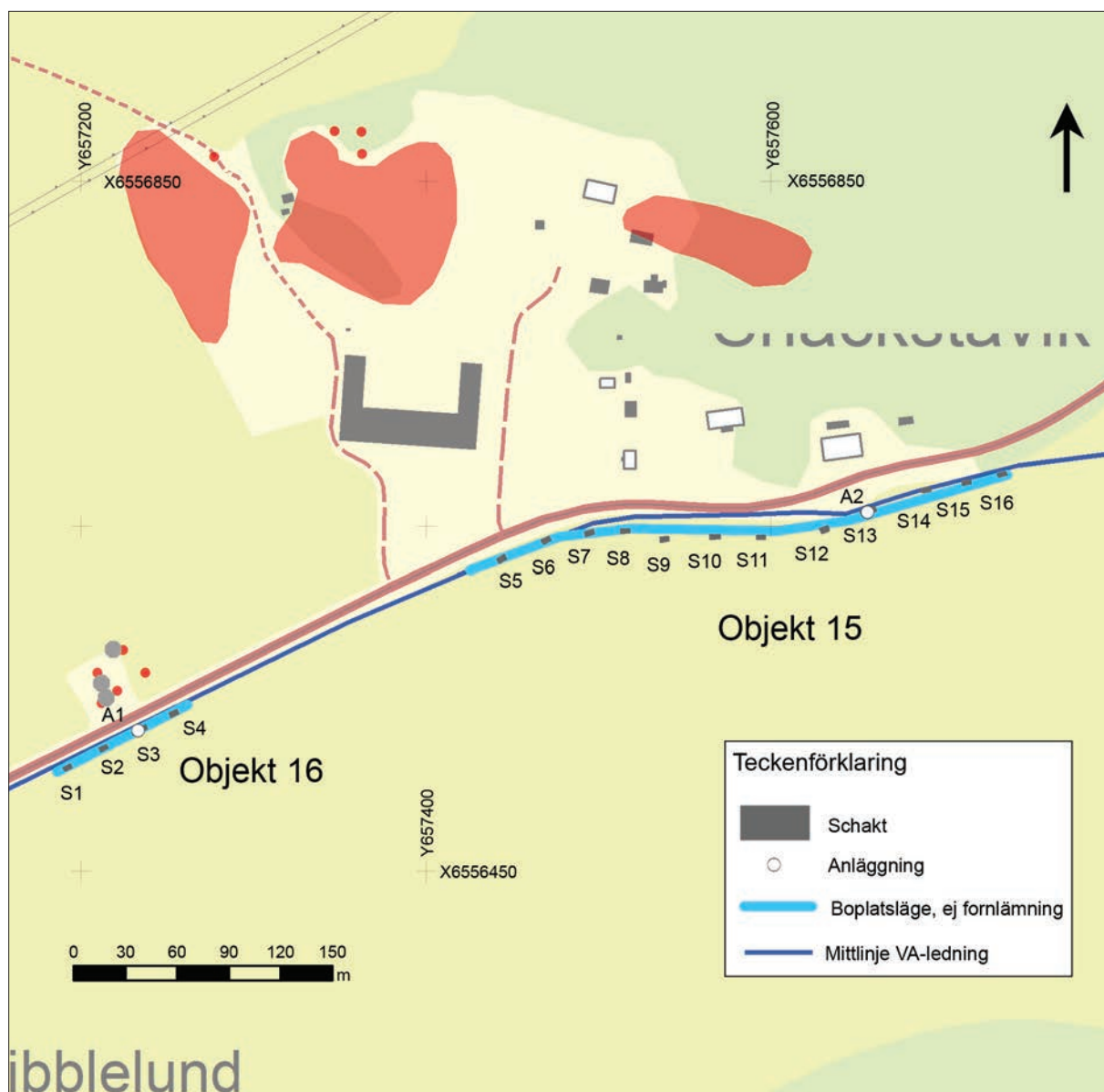
Schakt och anläggningar inom boplatsen objekt 11 markerade på digitala Fastighetskartan. Skala 1:1 500.

Objekt 15. Boplatsläge. Ej fornlämning

Löper ca 130 m längs S sidan av väg 569 förbi Snäckstavik. S kanten av höjdstråk. Åkermark, 30–35 m ö.h. På höjden i N ligger Snäckstavik, tidigare byn Brötsta, med flera intilliggande stora gravfält samt skålgropsförekomster. Tolv schakt upptogs i området. I ett av schakten framkom en härd? (A2), vilken dock är för osäker för att betrakta som en fornlämning. Inga övriga lämningar framkom.

Objekt 16. Boplatsläge. Ej fornlämning

Löper ca 85 m längs S sidan av väg 569 förbi ett impediment med fornlämningsliknande lämningar, vilka troligen utgörs av odlingssten (Grödinge 115:1–5). Flack åkermark, ca 35–40 m ö.h. Fyra schakt upptogs i området. I ett av schakten framkom en grop med innehåll av bland annat träkol (A1), vilken dock inte betraktas som fornlämning. Inga övriga lämningar framkom.

Schakt och anläggningar inom objekt 15–16 markerade på digitala Fastighetskartan. Skala 1:4 000.

Objekt 17–18. Röjningsrösen. Ej fornlämningar

Två stycken 2–3 m stora och 0,1–0,2 m höga, oregelbundna stensamlingar bestående av 0,2–0,5 m stora stenar. Delvis övermossade. Närmast plan mark, nära vägslänt. Gles blandskog.

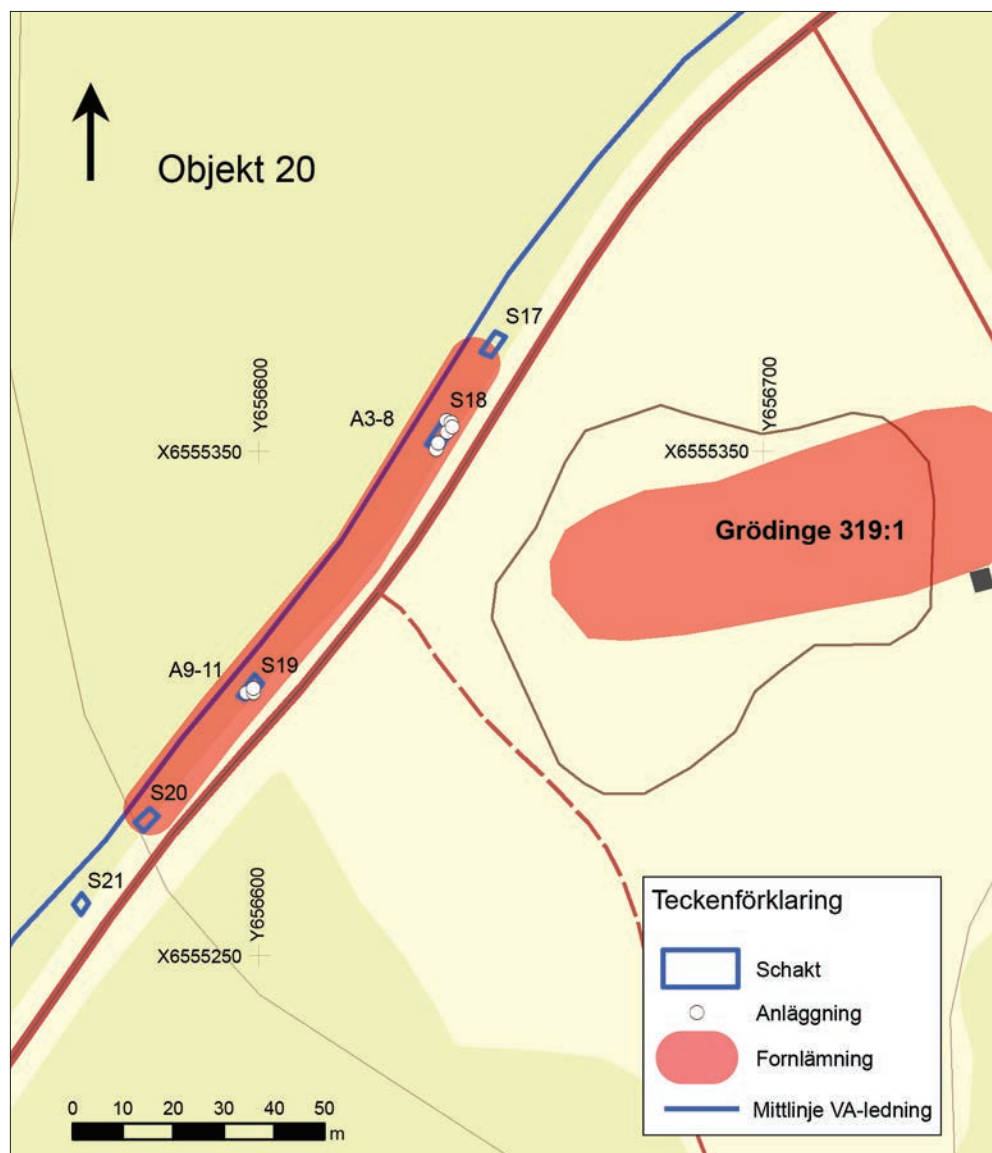
Objekt 19/132:1–2. Stensättningsliknande lämningar. Övrig kulturhistorisk lämning

FMS: Nr 1 på Ö sidan av vägen: Stensättningsliknande lämning med otydliga rester av kantkedjor? Naturbildning? Tomtmark. Nr 2 på V sidan av vägen: Stensättningsliknande lämning. Rest av Urschaktad. Obestämbar form och storlek. Troligen naturbildningar.

Kommentar: Enligt uppgift från markägare kom Ö lämningen till i samband med tomtarbete. Den i V har inte identifierats. På platsen finns inga fornlämningsindikationer. Båda bör utgå.

Objekt 20/Grödinge 783. Boplats. Fornlämning

140 m lång sträcka V om väg vid Storgårdsbacken. Krön och S-sluttning av flackt höjdparti, 20–25 m ö.h., åkermark. På höjden ligger på andra sidan vägen Grödinge 319:1, en övergiven lägenhetsbebyggelse efter Storgårdsbacken/Backen, en avsöndring från Olberga. Fyra schakt upptogs vid utredningen varvid boplatslämningar, härदार, gropar och stolphål, framkom i två av schakten. Fornlämningen genomgick senare under samma år en arkeologisk delundersökning varvid ytterligare boplatsanläggningar framkom och enstaka fynd av keramik, bränd lera och bränt ben tillvaratogs. Lämningarna daterades till romersk järnålder–vendeltid, det vill säga ca 250–590 e.Kr. (kal 1 sigma). De påträffade lämningarna undersöktes och borttogs inom den planerade ledningssträckningen (Hartzell 2017).

Schakt och anläggningar inom objekt 20 markerade på digitala Fastighetskartan. Skala 1:1 500.

Bilaga 2. Schakt- och anläggningsbeskrivningar

Schakt	Objekt	Storlek	Lagerbeskrivningar	Kommentarer/Anläggningar
1	16	4,5×2,5 m 0,4–0,5 m dj.	1. Ljusbrun humös lera, ploglager, 0,3 m tj. 2. Gulbeige lera. Enstaka stenar, <0,2 m stora, en skörbränd?	
2	16	5×2,5 m 0,55 m dj.	1. Ljusbrun humös lera med inslag av bränd lera, kolfragment och små bitar skörbränd sten, ploglager, 0,3 m tj. 2. Gulbeige lera.	
3	16	9×2,5–3 m 0,4 m dj., bredare i Ö	1. Ljusbrun humös lera med inslag av bränd lera, kolfragment och små bitar skörbränd sten, ploglager, 0,3 m tj. 2. Gulbeige lera. Fläckvis grusig morän i N kanten. I V delen en anläggning (A1).	A1. Grop. Rundad, 1,2 m i diam., 0,3 m dj. Fyllning av gråsvart lera med inslag av kolfragment och bränd lera samt enstaka skärvstenar i ytan. V delen snittad med maskin. Ej fornlämning.
4	16	5×2,5 m 0,4 m dj.	1. Brun humös, något sandig, lera, ploglager, 0,3 m tj. 2. Lera och grusig morän.	
5	15	5×2,5 m 0,4 m dj.	1. Ljust gråbrun humös lera med lite bränd lera, kolfragment, ploglager, 0,3 m tj. 2. Gulbeige lera.	
6	15	5×2,5 m 0,35–0,55 m dj.	1. Gråbrun humös, något sandig lera, ploglager, 0,3 m tj. 2. Gul sandig lera.	
7	15	5×2,5 m 0,5 m dj.	1. Gråbrun humös, något sandig lera, lite tegelfragment, ploglager, 0,35 m tj. 2. Gul lera med inslag av grus och stenar.	
8	15	5,5×2,5 m 0,45 m dj.	1. Gråbrun humös lera, ploglager, 0,4 m tj. 2. Gulbrun lera. Ansamling av spridda kolfragment, 0,2 m i diam. Dike (ca Ö–V).	
9	15	5×2,5 m 0,45 m dj.	1. Gråbrun humös lera, ploglager, 0,3 m tj. 2. Gulbrun lera.	
10	15	5×2,5 m 0,4 m dj.	1. Gråbrun något humös lera, ploglager, 0,3 m tj. 2. Grå lera.	
11	15	5×2,5 m 0,5 m dj.	1. Gråbrun något humös lera, ploglager, 0,3 m tj. 2. Gulbeige lera.	
12	15	5×3 m 0,55 m dj.	1. Gråbrun något humös lera, ploglager, 0,35 m tj. 2. Mörkare gråbrun, något humös lera med lite skärvsten och bränd lera; längs ca 1,5 m i schaktets V del. 3. Gulbeige lera.	
13	15	9×2,5 m 0,5 m dj.	1. Gråbrun något humös lera med inslag av mindre stenar, 0,05 m stora, ploglager, 0,4 m tj. 2. Gulbeige lera.	A2. Hård? Rundad, 0,8 m i diam. Tätt packade stenar, flera skörbrända, upp till 0,18 m stora. Ej fornlämning.
14	15	5×2,5 m 0,45 m dj.	1. Gråbrun något humös lera, ploglager, 0,3 m tj. 2. Gulbeige lera. Några större stenar, upp till 0,35 m stora.	
15	15	5×2,5 m 0,45 m dj.	1. Gråbrun något humös lera, ploglager, 0,45 m tj. 2. Gulbeige lera, skiktad.	
16	15	5×2,5 m 0,35 m dj.	1. Gråbrun något humös lera, ploglager, 0,3 m tj. 2. Gulbeige lera.	
17	20	5×2,5 m 0,3 m dj.	1. Ljust gråbrun något humös lera, ploglager. 2. Beige lera.	
18	20	6×2,5 m 0,3 m dj.	1. Ljust gråbrun något humös lera, ploglager. 2. Beige lera. Sex boplatzanläggningar.	A3. Hård. 0,6 m i diam. Sotig lera med fragment av kol och bränd lera. A4. Mörkfärgning, 0,5 m i diam. Gråbrun lera med fragment av bränd lera. A5. Grop, 0,6 m i diam. Gråbrun lera med inslag av bränd lera samt stenar, flera skörbrända, upp till 0,15 m stora. Hård/stolphål? A6. Stolphål? 0,35 m i diam. Gråbrun lera med inslag av lite bränd lera. A7. Stolphål? 0,45 m i diam. Gråbrun lera med inslag av kol och bränd lera, flera större bitar, ca 0,02 m stora (lerklining?). A8. Stolphål? 0,4 m i diam. Gråbrun lera med inslag av kol och bränd lera, flera större bitar, ca 0,02 m stora (lerklining?) samt två stenar, 0,08 m stora.

Bilaga 2. Schakt- och anläggningsbeskrivningar

Schakt	Objekt	Storlek	Lagerbeskrivningar	Kommentarer/Anläggningar
19	20	5×1,5–2,5 m 0,32 m dj.	1. Ljust gråbrun något humös lera, ploglager. 2. Beige lera. Tre boplatzanläggningar.	A9. Hård/stolphål? 0,5 m i diam. Gråbrun lera med inslag av sot? samt fem skärviga stenar, 0,12–0,2 m stora. A10. Sotfläck, 0,25 m i diam. Gråbrun, sotig lera samt bitar av bränd/smält lera, upp till 0,05 m stora. A11. Sotfläck/stolphål?, 0,4 m i diam. Gråbrun, sotig lera samt bitar av bränd lera, upp till 0,03 m stora. Enstaka stenar, 0,05 m stora. Ej helt framtagen.
20	20	5×2,5 m 0,25 m dj.	1. Ljust gråbrun något humös lera, ploglager. 2. Beige lera.	
21	20	3×2,5 m 0,25–0,8 m dj.	1. Gråbrun något humös lera, ploglager. 2. Brun/ljusbrun lera.	
22	7	8×2 m 0,20–0,30 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,05 m tj. 2. Humös sandig mylla, 0,20 m tj., i V påfört lager grus/sand. 3. Fin gul sand.	
23	7	7×2 m 0,30–0,40 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,05 m tj. 2. Humös sandig mylla, 0,20–0,35 m tj. 3. Gul sand.	
24	7	7×2 m 0,40 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,05 m tj. 2. Humös sandig mylla, 0,20–0,35 m tj. 3. Sandig morän med 0,05–0,30 m stora stenar. Fragment av recent tegel.	
25	7	4×2 m 0,35 m dj.	1. Grästorv/vegetationsskikt 0,05 m tj. 2. Humös sandig mylla, 0,10 m tj. 3. Fyllnadsmassor med sten, grus och tegel (rester efter etablering vid byggandet av Grödingebanan).	
26	6	9×2,2 m 0,40–0,50 m dj.	1. Ploglager 0,30–0,40 m tj. 2. Fin gul sand.	
27	6	10×2,2 m 0,40 m dj.	1. Ploglager 0,25–0,30 m tj. 2. Fin gul sand med enstaka stenar, 0,1–0,2 m stora.	
28	6	8×2,2–3,5 m 0,30–0,55 m dj.	1. Ploglager 0,20–0,25 m tj. 2. Siltig sand innehållande rikligt med snäck-/musselskal. Lagret var totalt 0,95 m tjockt och bestod av flera skikt (minst 7) med varierande mängder skal. 3. Fin sand gulgrå, något siltig sand.	En grop grävdes för hand ner till ca 1,20 m dj. nära schaktets SV hörn för att kontrollera lagerföljden.
29	6	6,5×2,2 m 0,35–0,40 m dj.	1. Ploglager 0,25–0,35 m tj. 2. Fin gul sand.	
30	6	7,5×2 m 0,30–0,40 m dj.	1. Ploglager 0,25–0,35 m tj. 2. Fin gul sand	
31	12	7,5×2,2 m 0,35 m dj.	1. Ploglager 0,25 m tj. 2. Gulbrun silt.	
32	12	8×2,2 m 0,35 m dj.	1. Ploglager 0,25 m tj. 2. Gulbrun silt.	
33	12	9×2,2 m 0,40 m dj.	1. Ploglager 0,25–0,30 m tj. 2. Ljusgrå silt.	
34	12	9×2,2 m 0,40 m dj.	1. Ploglager 0,25–0,30 m tj. 2. Ljusgrå silt.	
35	12	8,5×2,2 m 0,30 m dj.	1. Ploglager 0,20–0,25 m tj. 2. Ljusgrå silt.	
36	12	8,5×2,2 m 0,30 m dj.	11. Ploglager 0,20–0,25 m tj. 2. Ljusgrå silt.	
37	12	8,5×2 m 0,40 m dj.	1. Ploglager 0,30 m tj. 2. Silt.	
38	12	8×2,2 m 0,40 m dj.	1. Ploglager 0,30 m tj. 2. Silt.	
39	12	8×2,2 m 0,40 m dj.	1. Ploglager 0,30 m tj. 2. Silt.	
40	12	7×2 m 0,40 m dj.	1. Ploglager 0,30 m tj. 2. Silt.	Nedgrävning med en del tegel i schaktets NV del, troligen för elkabel.
41	11	10×2,2 m 0,40 m dj.	1. Ploglager 0,25–0,30 m tj. 2. Något siltig sand.	

Schakt	Objekt	Storlek	Lagerbeskrivningar	Kommentarer/Anläggningar
42	11	7,5×2,2 m 0,35–0,40 m dj.	1. Ploglager 0,25–30 m tj. 2. Något siltig sand.	A12. Grop, närmast rund, 1,6 m i diam. Fyllning av mellanbrun, siltig sand utan inslag av sot. Oklar funktion. Anläggningen fortsätter utanför schaktet i N och NV.
43	11	7,5×2,2 m 0,35 m dj.	1. Ploglager 0,25 m tj. 2. Fin sand.	
44	11	7×2,2 m 0,35–0,40 m dj.	1. Ploglager 0,25–30 m tj. 2. Sand.	A13. Grop, 0,8–0,6 m (Ö–V), Fyllning av något flammig, sotig sand. En 0,2 m stor sten i N kanten.
45	11	7×2,2 m 0,50 m dj.	1. Ploglager 0,30–35 m tj. 2. Något siltig, ljus sand.	A14. Grop, 1,3×1,0 m (N–S). Fyllning av humös sand med en sten (0,10 m stor). I övergången mellan ploglager och sand fanns enstaka fragment yngre rödgods och glas av äldre typ (1600–1700-tal?).
46	11	8×2,2 m 0,40 m dj.	1. Ploglager 0,25–0,30 m tj. 2. Ljus sandig silt.	
47	11	8×2,2 m 0,35–0,40 m dj.	1. Ploglager 0,25–0,30 m tj., innehållande rikligt med tegelfragment. 2. Sandig grågul silt.	A15. Stolphål, närmast runt, 0,50 m i diam. Fyllning av lätt sotig, humös sandig silt med en sten synlig i ytan, 0,15 m stor.
48	11	8×2,2 m 0,40 m dj.	1. Ploglager 0,25–30 m tj. 2. Fin sand.	En grop/dike i schaktets S del med en fyllning av tegel och annat recent material.
49	11	8×2,2 m 0,45–0,55 m dj.	1. Ploglager/mylligt lager 0,30–40 m tj., vilket i S delen innehöll rikligt med sten (möjligen från vägbyggnation). 2. Något siltig, ljus sand.	
50	11	6,5×2,2 m 0,45–0,55 m dj.	1. Ploglager 0,25–30 m tj. 2. Fin sand.	Flera fläckar/tunna lager med sotig sand, möjligen rester av kulturlager/utrakade härdar.
51	11	9×2,2 m 0,40–0,45 m dj.	1. Ploglager 30–35 m tj. 2. Fin sand. I S med inslag av sten (morän).	A16. Mörkfärgning/lager, >4×2 m stort och 0,10–0,15 m tj. Fyllning av mörkbrun–svart, lätt sotig, siltig sand med inslag av träkol.
52	11	9,5×2,2 m 0,40 m dj.	1. Ploglager 0,30 m tj. 2. Ljus, fin sand.	
53	11	8,5×2,2 m 0,40 m dj.	1. Ploglager 0,30 m tj. 2. Ljus, fin sand med enstaka stenar (0,15–0,25 m stora) i S delen.	
54	11	8×2,2 m 0,4 m dj.	1. Ploglager 0,25–30 m tj. 2. Fin sand.	
55	11	10×2,2 m 0,35–0,40 m dj.	1. Ploglager 0,25–30 m tj. 2. Fin sand.	
56	11	10×2,2 m 0,35–0,40 m dj.	1. Ploglager 0,30 m tj. 2. Fin gul sand.	A17. Stolphål, runt, 0,15 m i diam. Fyllning av lätt sotig, humös sand. A18. Stolphål, runt, 0,20 m i diam. Fyllning av lätt sotig, humös sand. Ligger 0,3 m NV om A16. A19. Störhål, runt, 0,10 m i diam. Fyllning av mörkbrun, flammig sand, mycket svagt sotig. Ligger 2,2 m N om A 17.
57	11	6,5×2,2 m 0,40 m dj.	1. Ploglager 0,25–30 m tj. 2. Fin sand, något siltig.	A20. Stolphål. Anläggningen tolkas som tre runda stolphål som går in i varandra. Samtliga är 0,40–0,45 m stora och åtminstone två är stenskodda med 0,15–0,20 m stora stenar. Hela anläggningsagglomerationen är 0,8 m stor. Fyllning av humös sand. A21. Stolphål, runt, 0,20 m i diam. Fyllning av lätt sotig humös sand. Ligger 0,8 m Ö om A19. A22. Stolphål, runt, 0,14 m i diam. Fyllning av humös sand. Ligger 1 m N om A21. A23. Stolphål, runt, 0,20 m i diam. Fyllning av humös sand. Ligger 1,8 m N om A22. A24. Stolphål, runt, 0,18 m i diam. Fyllning av humös sand. Ligger 1,20 m V om A23. A25. Hård, >0,70×0,35 m stor. Fyllning av svart, sotig sand med inslag av kol. Ligger 0,45 m SV om A24. Hården fortsätter utanför schaktet i V. I schaktets mellersta del fanns ett diffust, svagt sotigt parti.